

ČSO
a Birdlife Int.

Výzkum

Ochrana

Propagace

Patronátní
skupiny IBAsPracovní
skupiny

MAPOVÁNÍ

Mapování výskytu ptáků tvoří základ všech atlasů rozšíření. U hnízdního atlasu nás zajímá průkaznost hnízdění, přičemž je cílem potvrdit hnízdění všech druhů, které v daném čtverci skutečně hnízdí. Výsledkem práce jsou mapy rozšíření poskytující základ pro mnoho dalších analýz, od vyhodnocení změn v rozšíření mezi různými časovými obdobími po závislost druhů na nadmořské výšce, typu vegetace a mnoha dalších faktorech.

Kde mapovat?

Mapování probíhá ve velkých (základních) kvadrátech označených čtyřčíslím (viz všeobecné pokyny). Přesto je velmi žádoucí lokalizovat svá pozorování do malých čtverců, protože tak získáme nesmírně důležitou prostorovou informaci o rozmístění druhů na jemnější škále. Takové údaje jsou mnohem užitečnější i pro následnou ochranu ptáků.

Při mapování je úkolem navštívit všechny biotopy s cílem nalézt co nejvíce zde hnízdících druhů ptáků. Postupovat bychom měli od biotopů nejvíce zastoupených (pole, lesy, obce, rybníky) k biotopům vzácnějším (pískovny, bažiny, nivy potoků ...). Až nakonec budeme pátrat po jednotlivých druzích cílevědomým prohledáváním vhodných prostředí.

Kdy mapovat?

Největší úsilí bychom měli vyvinout v hnízdním období většiny druhů, tedy zhruba od začátku dubna do konce července. Není ale správné omezovat se jen na tuto dobu. Například sovy, krkavcovití a někteří dravci začínají hnízdit již v únoru, mnozí pěvci, vodní ptáci či holubi mohou, ať už normálně nebo při náhradních snůškách, klást vejce a vyvádět mláďata i v srpnu či září. Křivky mohou ostatně hnízdit i uprostřed zimy.

Denní dobu, kdy mapování provádíme, opět přizpůsobíme aktivitě a životnímu rytmu ptáků. Základnímu mapování podle zpěvu bychom se měli věnovat ráno, hledat hnízda či krmící rodiče můžeme po celý den. Kroužící dravci a čápi bývají dobře zjištělní za slunečných dní, naopak sovy, chrástaly, cvrčilký, lelka a další druhy nejsnáze zjistíme navečer nebo ráno před rozedněním. Platí jednoduchá úměra: Čím více se přizpůsobíme ptačí biologii a čím více času mapování věnujeme, tím úplnější představu o hnízdícím ptactvu sledovaného kvadrátu získáme.

Dobu, kterou bychom mapováním jednoho čtverce měli strávit, nelze jednoduše doporučit — bude záležet především na členitosti prostředí v daném čtverci. Snáze a rychleji zmapujeme rozsáhlá pole na jižní Moravě než členitou krajinu Jičínska s poli, lesy, skalami, rybníky a rákosinami.

Jak mapovat?

Posloupnost prací můžeme rozdělit na dvě etapy. Napřed bychom měli věnovat úsilí zjištění výskytu co největšího množství druhů, byť třeba jen v kategorii možného hnízdění, teprve pak se snažit o prokázání hnízdění například cíleným hledáním hnízd. V praxi se budou logicky obě etapy překrývat, mimo jiné i z důvodu různého načasování hnízdění. Stále bychom měli mít na paměti, že cennější je kompletní zmapování kvadrátu, byť třeba v nižších kategoriích průkaznosti hnízdění, než mít několik „zajímavých“ druhů v kategorii C16.

Dokumentace

Pokud nám to okolnosti dovolí, měli bychom se snažit zdokumentovat výskyt či hnízdění vzácnějších a neobvyklých druhů, stejně jako ptáků, s jejichž určením si nejsme zcela jisti. Žádný učený z nebe nespádl a není ostuda požádat kolegy či koordinátory o pomoc s určením nahrávky či fotografie. V případě skutečných vzácností je alespoň jednoduchá dokumentace často podmínkou pro uznání pozorování faunistickou komisí.

V každém případě ovšem musíme dbát především na bezpečnost hnízdících ptáků a nepokoušet se o dokumentaci, pokud by to mohlo ptáky rušit!

Jak zaznamenávat data?

Vysoce preferovaným způsobem záznamu dat je zápis každé terénní vycházky do Faunistické databáze ČSO. Abychom měli jistotu, že jsme správně vyplnili označení čtverce (včetně malého), začneme na atlas.birds.cz.

Nejdříve si zvětšíme mapu klikáním na potřebné místo nebo vyhledáním podle jména obce (vyhledávací políčko je přímo v mapě). Jakmile se zobrazí síť malých čtverců, klikneme na malý čtverec, kde jsme mapovali, a potom na příkaz -> **Vložit mapování**. Otevře se vstupní formulář s vyplněným číslem čtverce. Doplníme datum a čas pozorování a jméno nejbližší obce, můžeme místo pozorování upřesnit bodem v mapě. Potom vybereme, zda jsme zaznamenávali všechny druhy na lokalitě nebo chceme zapsat jen některé. Pokud jsme například hledali jen několik druhů hnízdících v rákosinách, vkládáme jen „vybraná pozorování“, protože řadu jiných

ČSO
a Birdlife Int.

Výzkum

Ochrana

Propagace

Patronátní
skupiny IBAsPracovní
skupiny

druhů jsme nezaznamenávali vůbec. Naopak při běžných mapovacích vycházkách, kdy si zapisujeme každý pozorovaný druh, jde o typický „kompletní seznam“.

Ve druhém kroku už jen postupně zapíšeme všechny druhy. Důležité je nezapomenout v poli Aktivita vyplnit příslušnou atlasovou kategorii — záznamy bez vyplněné atlasové kategorie jsou pro atlas nepoužitelné!

Souhrnná data

Výsledky svého mapovacího úsilí i úsilí spolupracovníků si můžeme kdykoli prohlédnout na kartě čtverce (**atlas.birds.cz**, -> **Zobrazit kartu kvadrátu** nebo -> **Zobrazit kartu malého čtverce**).

Pokud je to potřeba, můžeme zde i změnit svoji interpretaci. Můžeme jednak dopsat druhy, které jsme nezapsali při jednotlivých vycházkách (k tomu by ale nemělo docházet), jednak změnit výslednou kategorii za celý rok. Kategorii můžeme nejen zvýšit, ale i snížit.

Oprava kategorie na kartě čtverce

Stane-li se například, že jsme ve čtverci slyšeli v dubnu dvakrát po sobě volajícího dudka, takže je zapsán jako B4 (teritoriální hlas v rozmezí více než 1 týdne), ale později již prokazatelně na lokalitě nebyl, je nanejvýš žádoucí změnit v kartě čtverce výslednou interpretaci na 0, protože šlo o protahujícího jedince.

Podobně opravíme, nejlépe i s komentářem, údaj některého z kolegů, pokud jsme přesvědčeni, že jde o překlep nebo o chybné určení druhu.

Odhady početnosti

Součástí mapování je i každoroční stanovení celkového počtu hnízdících párů každého zjištěného druhu na území celého velkého kvadrátu. Pokud je to možné, uvedeme přesný zjištěný počet párů (hnízd) jedním číslem nebo intervalem. Typicky se to týká vzácných druhů s nejvýše několika páry v kvadrátu a druhů hnízdících v koloniích.

Druhy, jejichž přesnou početnost není možné zjistit nebo rozumně odhadnout, zařadíme do jedné z definovaných kategorií početnosti: 1–5, 6–12, 13–25, 26–75, 76–125, 126–375, 376–625, 625–3125 a více než 3125 párů.

Zápisy odhadů početnosti do databáze budou umožněny na konci sezóny 2015.